

-
-
-

kultuurikava.ee

kultuur.info

20.02.2015

Elu on komöödia, mida tuleb võtta tõsiselt

VEIKO MÄRKA

VAT-teatri „Mirandolina“, autor Carlo Goldoni, lavastaja Giorgio Bongiovanni, kunstnik Pille Jänes, valguskunstnik Sander Põllu. Mängivad Katariina Unt, Peeter Tammearu, Margo Teder, Ago Soots, Tanel Saar, Lauli Otsar, Liisa Saaremäel ja Meelis Põdersoo. Esietendus 2. II Kumu auditooriumis.

Itaalia draamaklassik Carlo Goldoni sündis seitse aastat pärast XVIII sajandi algust ja suri sama palju enne selle lõppu. Goldoni oli teatrinovaator, maskide ja improvisatsiooni pagendaja sajandeid ainuvalitsenud *commedia dell'arte*'st. Tänapäeval mõjub kunagine teatriuendus paratamatult arhailisena: näiteks rohked publikusse rääkimised *à la* Koidula, aga ka seisusevahede jäikus ja ammendav moraal loo lõpul. Tagatipuks pole näidendi pealiin kõige originaalsem – Shakespeare'i „Törksa taltsutus“ tuleb pingutamatagi meelde.

Armastuse ja edu saavutamise raskused esinevad „Mirandolinas“ selgelt, puhtalt ja üldinimlikult. Mirandolina – Katariina Unt, kavalier de Ripafratta – Peeter Tammearu.

Siim Vahur

Kuid peateemad, mida „Mirandolinas“ käsitletakse, on tänapäeval sama aktuaalsed kui komöödia kirjutamise ajal: edu ja armastus. Seetõttu on süžee kaasakiskuv ning näidend pakub praeguselegi publikule rohkelt samastumisvõimalusi. Kuivõrd tegu on ikkagi lavalooaga, kus karakterid *commedia dell'arte* viisil kindlad ja normeeritud, on kogu tegevus jälgitav ilma erilise vaevata. Ehk siis: armastuse ja edu saavutamise raskused esinevad „Mirandolinas“ selgelt, puhtalt ja üldinimlikult. „Armastus – see on võimas!“ (kavalier de Ripafratta). Eks ta ole, mis siin ikka pikemalt diskuteerida. Ka edu puhul maksab selline endastmõistetavus niisamuti: „Mulle meeldib, kui minu ümber lipitsetakse“ (Ortensia).

Näidendi tegelastest on mõlemal frondil kõige rohkem kaotaja rollis markii de Forlipopoli (Margo Teder). See on nii puhas koomiline karakter, „süüdimatu lontrus“, et isegi hüdraulilise pressiga ei väänaks rohkem naeru välja. Just Tedre esituses pääses kõige rohkem maksvusele VAT-teatri tugevaimaks küljeks ja omapäraks kujunenud hoogne ja kütkestav mängulust. Sealjuures ei maksa arvata, et prooviperioodil kulgeb selle tekitamine sama kergelt ja lõbusalt. Või ka vastupidist – et selle mulje nimel nähakse

erakordselt palju tööd ja vaeva. Küllap kasutatakse lihtsalt parimal viisil oma intellekti.

Teine tegelane, kes tõusis oma hooga ja leidliku mänguga keskele kohale, on Peeter Tammearu kavalier de Ripafratta, „kõrk sinjäär“ ja „karune mats“. Näitleja ise ütles küll pärast esietendust, et tundis end selleks rolliks lootusetult vanana, kavalieri sobinuks mängima umbes 25aastane mees. Saalist näis asi vastupidi: mees, kes on viiskümmend aastat suutnud naisi ignoreerida ja neist mitte kübetki lugu pidada, mõjub tunduvalt heroilisema ja autoriteetsemana kui poole noorem. Eriti tema skeptilis-nõutu „Hmmm!“ pärast Mirandolina temperamentset armuavaldust. Tammearu puhul ei jäänud vähimatki tunnet, et ta on külalishäädik, nii harmooniliselt sobis ta VAT-teatri truppi. Aga muidugi on Ripafratta kuju juba näidendi tekstis psühholoogiliselt kõige huvitavam.

Katariina Unt võõrastemaja perenaise Mirandolinana jättis aruka ja soliidse mulje. Ma ei arvaks seda näitlejanna rollide tippu – kui poleks üht väga kentsakat põhjust väita vastupidist. Meenub nimelt Undi roll sama teatri „Nisas“. Mirandolinas ja Nisas on nii palju ühist ja seejuures nii palju vastandlikku, et kahe osa peale kokku moodustub terve naisuuringute minidiskursus eesti teatriloos. Mõlemad on Naised suure algustähega, feministliku elukogemuse eredad esindajad. Ent Nisa kehastab kõike loomulikku, primitiivset, ausat ja puhast. Mirandolina seevastu on teesklusest, kergemeelsusest, kiretust materialismist ja kõigist muudest lääne kultuuri pahedest nii läbi imbunud, kui üldse võimalik ette kujutada. Teisisõnu: Nisa ja Mirandolina on Aafrika ja Euroopa kogu oma must-valges kultuurilis-ajaloolises vastandlikkuses. Esimene esindab soorollide dogmaatilist, teine anarhilist poolust. Seejuures on nad kaksikõed naisõiguse igikestvas arengus. „Mitte kõik naised pole ahned ega müüdavad,“ ütleb Mirandolina. Nisa just otse nii ei väljendu, aga küllap ta sellele avaldusele alla kirjutaks, kui oskaks. „Mina olen siis see, kes ajab mehi hulluks“ – Mirandolina suust kõlab see fraas ülimalt kerglasena, Nisale oleks ainult üks suur hädade allikas.

„Naiste võim on kõige jubedam asi maailmas,“ leiab Ripafratta ja see kõlab täiesti paikapidava globaalse üldistusena. „Saan teiega rääkida nagu mees mehega,“ rõõmustab Mirandolina Ripafrattaga tutvudes. Küllap see ongi naisliikumise loogiline lõpp-punkt – konstruktiivne dialoog, mitte tobedad eelarvamused. Ehkki üks ei välista teist: „Issand jumal, kõik naised on ühesugused!“ (Ripafratta).

Ago Sootsi krahv d'Albafiorita ja Tanel Saare võõrastemaja teener Fabrizio jäid eelnimetatute varju, kuid vähemalt esimesel oli selleks ka mõjuv põhjus: Tedre vastasmängija ja rivaalina pidi ta ju viimase süüdimatule totrusele vastukaaluks pakkuma midagi arukat, seega ka argisemat ja igavamamat. Seevastu Meelis Põdersoo suhteliselt kõrvalises osas Ripafratta nimetu teenrina pääses tänu oma siirale ja lapsikule õhinale mõjule, rikastades lavastuse kerglast ja hoogsat üldmuljet tunduvalt.

End aadlidaamidena esitlevaid näitlejannasid mängivad EMTA lavakooli tudengid Lauuli Otsar ja Liisa Saaremäel. Ehkki laval on nad vähe, paistab paar silma oma karakterite vastandlikkuse (üks julge ja teine arg) selge ja kindla esiletoomisega, mis omakorda näitab mõlema individuaalset meisterlikkust.

„Mirandolinat“ on Eestis varemgi mängitud, sealhulgas „Võõrastemaja perenaise“ nime all. Esimest korda jõudis see Draamateatri kavva aastal 1945, veel enne sõja lõppu (ajastut silmas pidades tõestab see veel kord näidendi teemade igihaljust), nimiosas Lisl Lindau. Viimase kohta on kirjutanud Sirbi arvustaja (11/1945): „L. Lindau Mirandolina osas mängis veetlevusega ja andeka näitleja leidlikkusega. Kuid Lindaule omane dramaatiline alatoon lõi kohati läbi.“ Ütle nüüd veel, et ajalugu kordub ainult farsina. Täpselt samad sõnad kehtivad ka 70 aastat hiljem K. Undi kohta.